

Н. І. Субот

orcid.org/0009-0005-4387-0932

аспірантка кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ ТРАНСПЛАНТАЦІЙНИХ ОРГАНІВ ТА ІНШИХ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ

Трансплантація органів та інших анатомічних матеріалів є життєво важливою процедурою для рятування життів пацієнтів із хронічними та ургентними захворюваннями. Однак попит на трансплантовані органи перевищує їхню доступність, що призводить до виникнення чорного ринку трансплантаційних органів та контрабанди анатомічних матеріалів.

Оскільки успішність трансплантації органів неухильно зростає, розрив між пропозицією та попитом на органи продовжує різко збільшуватися. 15–30% пацієнтів у Європі помирають у списках очікування внаслідок хронічної нестачі органів. Транснаціональні злочинні організації безсоромно користуються цією незаконною можливістю для особистого збагачення, використовуючи скрутне становище людей з низьким достатком в якості донорів власних органів та анатомічних матеріалів (Рут-Габі Вермот-Манголд, 2003).

Постачання органів від трупів та живих донорів дуже обмежена та суворо контролюється в розвинутих країнах, таких як Європа та США.

За останніми статистичними даними, 104 234 чоловіків, жінок та дітей перебувають в національному списку США для очікування трансплантації органів. На жаль, кожного дня в очікуванні пересадки органів помирає 17 людей.

Більше 80% кандидатів на трансплантацію чекають на пересадки нирки, 10% кандидатів на трансплантацію печінки, 3% кандидатів на трансплантацію серця (Управління ресурсами та службами охорони здоров'я Департаменту охорони здоров'я та соціальних служб США, 2023).

За інформацією Європейського директорату з якості ліків і охорони здоров'я, у 2021 році 36 000 пацієнтів були успішно прооперовані й 41 000 зареєструвалися на отримання органів у списках очікування в державах-членах Ради Європи. Це майже п'ять нових пацієнтів, які додаються до списку очікування на трансплантацію щогодини. Одночасно з цим тисячі пацієнтів продовжують перебувати в черзі. У 2021 році, так і не дочекавшись, щодня помирало в середньому 20 пацієнтів в Європі (Європейський директорат з якості ліків та охорони здоров'я, 2023).

Попит породжує пропозицію, тому вищеописане становище речей призводить до розвитку транснаціональної злочинності, що займається чорною торгівлею органами.

Існуючу проблему контрабанді трансплантаційних органів та інших анатомічних матеріалів не слід розглядати як регіональну проблему, оскільки подібна практика вербування «донорів» існує в багатьох країнах Східної Європи, включаючи Україну, Болгарію, Молдову, Румунію та Грузію. Торгівля та контрабанда органів є надзвичайно добре організованою та розгалуженою. В свою незаконну діяльність злочинні організації залучають мережу посередників, кваліфікованих лікарів та медсестринський персонал. Також встановлюються корупційні зв'язки з поліцією та митницею з метою доставки товару і перетину кордону (Рут-Габі Вермот-Манголд, 2003).

Принцип, згідно з яким людське тіло та його частини не повинні використовуватися для отримання фінансового прибутку, є складовою *acquis* Ради Європи. Цей принцип присутній у Резолюції (78) 29 Комітету міністрів і підтверджений заключною декларацією статтею 21, 3-ї Конференції міністрів охорони здоров'я, яка відбулася в Парижі в 1987 році (Конвенція про

права людини та біомедицину, 2005), Конвенція про права людини в біомедицині. Додатково, зазначений принцип був підтверджений у Додатковому протоколі щодо трансплантації органів і тканин людського походження (Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людського походження, 2002).

Нелегальна торгівля органами порушує принципи гідності та прав людини. Застосування насильства або використання вразливих осіб для отримання органів є серйозними кримінальними та етичними проблемами.

Більш того, незаконна контрабанда органів та інших анатомічних матеріалів може призвести до використання неякісних, інфікованих або невідповідних для трансплантації матеріалів. Це може призвести до серйозних ускладнень та навіть смертельних наслідків для реципієнта. Недостатня відповідність контрабандних органів призводить до великого ризику відторгнення органу організмом одержувача. Як наслідок, це може вимагати додаткової трансплантації та призвести до погіршення стану реципієнта.

Також і самі донори, які стають жертвами контрабанди органів, можуть ризикувати своїм життям. Недоступність якісних післяопераційних заходів та лікування може призвести до погіршення стану та навіть смерті.

Десять держав-членів Ради Європи наразі підписали і одна ратифікувала Додатковий протокол (Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людського походження, 2002) який було відкрито для підписання в січні 2002 року. Додатковий протокол встановлює низку важливих принципів: некомерціалізація органів; справедливий доступ пацієнтів до послуг трансплантації; простежуваність органів і тканин; тісні особисті стосунки, визначені законом для живих донорів; право на незалежну консультацію та інформацію до згоди; належне медичне спостереження як за реципієнтом, так і за живим донором; сприяння донорству.

«Глава III. Вилучення органів і тканин у живих людей

Стаття 10 – Потенційні донори органів

Вилучення органів у живого донора може бути здійснене на користь реципієнта, з яким донор має тісні особисті стосунки, визначені законом, або, за відсутності таких стосунків, лише на умовах, визначених законом, та за згодою відповідного незалежного органу.

Розділ VI – Заборона отримання фінансової вигоди

Стаття 21 – Заборона фінансової вигоди

Людське тіло та його частини не повинні, як такі, створювати фінансову вигоду чи порівнянну вигоду.

Стаття 22 – Заборона торгівлі органами та тканинами

Торгівля органами і тканинами заборонена» (Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людського походження, 2002).

Хоча заборона торгівлі органами законодавчо встановлена в локальному законодавстві, більшість країн все ще мають законодавчі лазівки в цій сфері. Кримінальна відповідальність за торгівлю органами зазвичай чітко не визначена в національних кримінальних кодексах. Законодавчі лазівки в національних кримінальних кодексах і відсутність ефективних механізмів примусу для боротьби з цим відносно новим видом торгівлі людьми вказують на нагальну потребу в діях на національному та міжнародному рівнях. Тому велику значимість мають міжнародні правові акти, які ратифікуються їх членами-учасниками.

На міжнародному рівні існують наступні правові акти та документи, які визначають стандарти та рекомендації щодо протидії контрабанді трансплантаційних органів та інших анатомічних матеріалів людини:

Декларація Стамбула про протидію контрабанді та незаконній торгівлі органами людини (Декларація Стамбульського саміту щодо торгівлі органами та трансплантаційного туризму, 2008), декларація яка була ухвалена у 2008 році та встановлює етичні та правові принципи, які мають дотримуватися при трансплантаціях. Вона закликає країни приймати необхідні закони та заходи для запобігання контрабанді та незаконній торгівлі органами.

Додаток до конвенції Ради Європи про трансплантацію органів та тканин (Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тка-

нин людського походження, 2002) був ухвалений у 2015 році та встановлює міжнародні стандарти для протидії контрабанді та незаконній торгівлі органами. Він включає обов'язок відстеження та реєстрації органів та тканин, а також визначає дотримання принципів донорства.

Глобальний план дій ООН щодо боротьби з торгівлею людьми (Глобальний план дій ООН з боротьби з торгівлею людьми, 2009), відповідний документ був розроблений з метою сприяння координації дій національних урядів, міжнародних організацій та інших сторін у боротьбі з незаконною торгівлею органами.

Протокол про запобігання і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності (Протокол про запобігання і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, 2000), що прийнятий у рамках Організації Об'єднаних Націй містить положення щодо торгівлею людьми, яка може включати торгівлю органами. Протокол надає визначення складу злочину торгівлі людьми та зобов'язує країни, які ратифікували Конвенцію, запровадити національне законодавство про торгівлю людьми.

Конвенція про боротьбу з корупцією Організації Об'єднаних Націй (Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, 2006) встановлює зобов'язання для країн у боротьбі з корупцією. Корупція може бути одним із факторів, що сприяє незаконній торгівлі органами.

Конвенція про боротьбу зі злочинністю Організації Об'єднаних Націй (Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, 2004) – документ що встановлює стандарти для співпраці між країнами у боротьбі зі злочинністю. Вона може використовуватися для спільного розслідування та переслідування контрабанди органів.

Вищезазначені документи надають правову основу для співпраці та обміну інформацією між країнами для протидії контрабанді органів.

Міжнародна спільнота усвідомлює необхідність спільних зусиль у боротьбі з контрабандою органів та анатомічних матеріалів тому протидіє не лише на нормативному рівні, а й впроваджує ці правові положення в життя шляхом міжнародної співпраці.

На міжнародному рівні існує система органів та організацій, спеціалізованих на протидію контрабанді трансплантаційних органів та інших анатомічних матеріалів людини. Ця система спрямована на забезпечення легальності, етичності та безпеки в галузі трансплантацій та уникнення незаконної торгівлі органами. Її основою є національні правоохоронні органи, але для більш ефективної взаємодії між ними повинна бути налагоджена якісна співпраця.

І. І. Маринів, та А. К. Дергачов, також доходять висновку про те, що взаємодія країн на різних площинах, чи то в універсальному, чи регіональному форматі, відіграє надзвичайно значущу роль у забезпеченні захисту прав і свобод кожної особи, підвищенні якості життя та сприянні добробуту на глобальному рівні (Маринів І. І., А. К. Дергачов, 2018).

Міжнародна співпраця є важливим чинником у боротьбі з контрабандою трансплантаційних органів. Укладання міжнародних договорів та участь у спільних ініціативах допомагають забезпечити координацію та обмін інформацією між країнами.

Окрім цього важлива роль міжнародних організацій у розбудові та координації такої взаємодії. Міжнародні організації, такі як Інтерпол та Всесвітня організація охорони здоров'я, сприяють обміну інформацією між країнами щодо незаконних трансплантацій та контрабанди. Такі дії допомагають виявити злочинців та запобігти новим правопорушенням.

Цю думку також розділяють О. Краєвська та Н. Лукач, які у своєму дослідженні доходять висновку, що протидія контрабанді органів мають базуватись на консолідованому підході та впроваджуватись завдяки об'єднанні спроможностей урядів країн, міжнародних організацій та кожного окремого індивідуума (О. Краєвська, Н. Лукач, 2015).

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) відіграє важливу роль у системі протидії контрабанді трансплантаційних органів завдяки своїй міжнародній компетенції та здатності координувати глобальні зусилля в галузі здоров'я. ВООЗ активно співпрацює з країнами та іншими міжнародними організаціями для розробки міжнародних стандартів, рекомендацій та протоколів у сфері трансплантації органів. Це сприяє встановленню етичних та медичних норм для трансплантології та контролю за процедурами донорства та пересадки органів.

Окрім цього, ВООЗ виступає ініціатором та підтримує публічні кампанії для підвищення свідомості громадськості про етичні аспекти трансплантації органів, небезпеку контрабанди та наслідки незаконних практик.

Більш того, ВООЗ надає технічну та іншу підтримку країнам у розвитку інфраструктури для легальної трансплантації органів, що допомагає зменшити попит на контрабанду.

Аналізуючи позицію Всесвітньої організації охорони здоров'я, О. В. Пасечник, підсумовує, що вона полягає в тому, що всі держави повинні мати необхідні правові та професійні основи для управління процесами донорства та трансплантації органів. Крім того, слід встановити ефективну наглядову систему, яка гарантуватиме безпеку як донорів, так і реципієнтів, а також забезпечуватиме дотримання встановлених стандартів і заборону будь-якої діяльності, що суперечить етичним принципам (О. В. Пасечник, 2019).

Іншою важливою міжнародною організацією що сприяє міжнародній співпраці у сфері протидії контрабанді трансплантаційних органів та інших анатомічних матеріалів людини є Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол.

Інтерпол відіграє критично важливу роль в системі протидії контрабанді трансплантаційних органів як міжнародна поліцейська організація. Його завдання включає в себе співпрацю з національними правоохоронними органами та міжнародними партнерами для боротьби з транснаціональною організованою злочинністю, включаючи контрабанду трансплантаційних органів. Інтерпол допомагає в організації спільних міжнародних операцій та слідств у сфері контрабанди трансплантаційних органів. Він може сприяти координації дій різних країн та надавати підтримку у проведенні спільних розслідувань.

Крім цього, відповідні структурні підрозділи Інтерполу мають базу даних, в якій зберігаються інформація про підозрілих осіб, організації і методи, пов'язані з контрабандою трансплантаційних органів. Ця база даних допомагає в розслідуванні і виявленні підозрілих випадків.

Інформаційна база Інтерполу, окрім ідентифікації осіб, що перебувають у міжнародному розшуку, дозволяє негайно виявляти та обмінюватися інформацією стосовно викрадених та втрачених документів, які засвідчують особу та її громадянство, та інших важливих даних (Адміністрація Державної прикордонної служби України, 2018).

Інтерпол виступає як сполучна ланка між країнами та організаціями, що дозволяє об'єднати зусилля для ефективної боротьби з контрабандою трансплантаційних органів на міжнародному рівні.

Але й існують певні проблеми у сфері міжнародної співпраці які потребують вирішення. Так, наприклад, на сьогоднішній день, на жаль, спостерігається тенденція деяких країн співставляти торгівлю людьми з незаконною міграцією. Цей підхід призводить до розвитку простих засобів протидії, таких як введення суворих візових обмежень на кордонах та криміналізація незаконної міграції. Українські громадяни вже почали відчувати негативні наслідки такого підходу зі сторони країн Європейського Союзу, які, фактично, будують новий «залізний занавіс», відокремлюючи себе від так званих «третіх» країн. Така політика ускладнює здійснення прав громадян на вільний рух.

У багатьох ситуаціях майже неможливо розрізнити торгівлю людьми від незаконного ввезення мігрантів до того часу, поки не завершиться перевезення і не розпочнеться етап їхньої експлуатації (Буреш І. В., 2012).

Відтак, завданням вищезазначених міжнародних організацій є стандартизація протидії контрабанді органами та організація міжнародної співпраці на належному рівні, щоб не допустити прогалин або «відставання» будь якого національного законодавства, адже транснаціональний характер даного виду злочинності потребує системного міжнародного підходу.

Тому треба розуміти, що без належної національної кримінальної протидії та превентивної діяльності на локальному рівні контрабанду трансплантаційних органів не подолати.

Останньою, але не менш важливою складовою ланкою міжнародної протидії контрабанді трансплантаційних органів, на нашу думку потрібно виділити превентивні механізми.

Перш за все до них можна віднести розвиток сучасних технологій у вигляді масштабних та захищених баз даних. Створення централізованих електронних баз даних, що містять ін-

формацію про донорів, отримувачів та переміщення анатомічних матеріалів, дозволяє відстежувати та контролювати легальні трансплантації та уникнути їх незаконного використання.

OPTN (Organ Procurement and Transplantation Network): OPTN є системою управління трансплантацією в Сполучених Штатах, вона включає базу даних донорів та пацієнтів (OPTN: Мережа закупівлі та трансплантації органів, 2023).

UNOS (United Network for Organ Sharing): UNOS є централізована некомерційна наукова та освітня організація в Сполучених Штатах, яка відслідковує і сприяє розподілу органів для трансплантації (UNOS. Об'єднана мережа обміну органами, 2023).

Євротрансплант є міжнародною некомерційною організацією, що діє як посередник в системі яка обслуговує донорів та пацієнтів в країнах Європи, та належним чином координує їх діяльність (Eurotransplant, 2023).

Наступною складовою превенції є розроблення та впровадження дієвих етичних стандартів.

Етика трансплантації – це філософія, яка включає систематизацію, захист і підтримку концепцій правильної та неправильної поведінки, пов'язаної з донорством органів. Важливо переглядати етичні аспекти кожного нового закону, стратегії чи політики, спрямованих на збільшення донорства органів (Далал Апарна, 2015).

Світові організації, такі як ВООЗ, розробляють етичні стандарти, які визначають принципи та норми поведінки у сфері трансплантацій та торгівлі анатомічними матеріалами. Це допомагає забезпечити дотримання високих моральних та професійних стандартів.

У боротьбі з контрабандою трансплантаційних органів та анатомічних матеріалів людини наукова спільнота та міжнародні організації активно розробляють теоретичні підходи та практичні механізми протидії. Основна мета полягає в запобіганні та припиненні незаконного обігу цих матеріалів через міжнародні кордони, а також у забезпеченні безпеки та дотриманні прав людини.

Висновки. Отже, загальна ефективність протидії контрабанді трансплантаційних органів та анатомічних матеріалів людини полягає в комплексному підході, який поєднує теоретичні підходи з практичною реалізацією. Наукова спільнота, міжнародні організації та держави мають об'єднати зусилля для створення ефективних механізмів протидії цій загрози та забезпечення безпеки трансплантаційної медицини.

Основу міжнародної протидії транснаціональній злочинності у сфері трансплантації органів та анатомічних матеріалів людини становлять три кити, до яких ми відносимо: міжнародну нормативну базу, міжнародну співпрацю, та превентивні дії на міжнародному рівні.

Література

Торгівля органами в Європі Доповідь комітету з соціальних питань, охорони здоров'я та сім'ї: пані Рут-Габі Вермот-Манголд, док. 9822 3 червня 2003, Швейцарія, SOC. URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=10176>

Статистика донорства органів. Управління ресурсами та службами охорони здоров'я Департаменту охорони здоров'я та соціальних служб США. URL: <https://www.organdonor.gov/learn/organ-donation-statistics>

Європейський директорат з якості ліків та охорони здоров'я. URL: <https://www.edqm.eu/en/eodd>

Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину. Документ 994_334, поточна редакція – Редакція від 25.01.2005, підстава – 994_686. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Текст

Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людського походження. Серія європейських договорів – № 186. Страсбург, 24.I.2002 Серія європейських договорів – № 186. URL: <https://rm.coe.int/1680081562>

Декларація Стамбульського саміту щодо торгівлі органами та трансплантаційного туризму. 30 квітня – 1 травня 2008 року в Стамбулі, Туреччина. URL: <https://www.declarationofistanbul.org/the-declaration>

Глобальний план дій ООН з боротьби з торгівлею людьми : резолюція / прийнята Генеральною Асамблеєю ООН. Генеральна Асамблея (64-та сесія: 2009-2010). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/687201?ln=en>

Протокол про запобігання і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. 15 листо-

- пада 2000 р. резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons>
- Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр) Документ 995_c16,- Ратифікація від 18.10.2006, підстава – 251-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
- Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (укр) Документ 995_789,- Ратифікація від 04.02.2004, підстава – 1433-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#
- Маринів І. І., А. К. Дергачов. Міжнародне співробітництво у галузі протидії торгівлі людьми. (2018). *Науковий вісник УжНУ*. Серія: Право. Випуск 53. Том 2. – 2018. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/30927>
- Краєвська О. Міжнародний досвід протидії глобальній проблемі торгівлі людьми. *Вісник Львівського університету*. Серія : Міжнародні відносини. – 2015. – Вип. 37(3). – С. 82-89 URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2015_37%283%29_12
- Пасечник О. Стандарти Всесвітньої організації охорони здоров'я у сфері трансплантації органів та/або клітин, тканин. *Право і суспільство* (2019): 189-193. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/5_2019/part_2/32.pdf
- База даних Інтерполу – надійне співробітництво українських та іноземних правоохоронців. Адміністрація Державної прикордонної служби України, опубліковано 14 квітня 2018 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/baza-danih-interpolu-nadijne-spivrobitnictvo-ukrainskih-ta-inozemnih-pravoohoronciv>
- Буреш І. В. Аналіз міжнародних договорів у сфері протидії торгівлі людьми. *Державне управління: удосконалення та розвиток* 11 (2012). URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=548>
- OPTN: Мережа закупівлі та трансплантації органів – OPTN Health Resources and Services Administration (.gov). URL: <https://optn.transplant.hrsa.gov/>
- UNOS. Об'єднана мережа обміну органами. URL: <https://unos.org/>
- Євротрансплант. Домашня сторінка Євротрансплант. URL: <https://www.eurotransplant.org/>
- Далал Апарна Р. Філософія донорства органів: Огляд етичних аспектів. *Всесвітній журнал трансплантації* 5.2 (2015): 44. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4478599/>

References

- Ruth-Gaby Vermot-Mangold (3 June 2003) Trafficking in organs in Europe Report Social, Health and Family Affairs Committee Rapporteur., Doc. 9822, Switzerland, SOC. Retrieved from: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=10176>
- Organ Donation Statistics. U.S. Department of Health & Human Services Health Resources & Services Administration. Retrieved from: <https://www.organdonor.gov/learn/organ-donation-statistics>
- European Directorate for the Quality of Medicines & Healthcare. Retrieved from: <https://www.edqm.eu/en/eodd>
- Convention on the Protection of Human Rights and Dignity in the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine (2005) Document 994_334, Edition of 01.25.2005, basis – 994_686. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text
- Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine concerning Transplantation of Organs and Tissues of Human Origin. European Treaty Series (2002) No. 186. Strasbourg, 24.I.2002 European Treaty Series. Retrieved from: <https://rm.coe.int/1680081562>
- The Declaration of Istanbul Summit on Organ Trafficking and Transplant Tourism. (30 April to 1 May 2008) Istanbul, Turkey. Retrieved from <https://www.declarationofistanbul.org/the-declaration>
- United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons: resolution / adopted by the UN General Assembly. General Assembly (64th sess. 2009-2010) Retrieved from <https://digitallibrary.un.org/record/687201?ln=en>
- Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (15 November 2000) General Assembly resolution 55/25 Retrieved from: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons>
- United Nations Convention against Corruption (2006) Document 995_c16, Ratification dated 18.10.2006, basis – 251-V Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
- United Nations Convention against Transnational Organized Crime (2004) Document 995_789, Ratification dated 02.04.2004, basis – 1433-IV Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
- Maryniv, I. I., A. K. Dergachev. (2018) International cooperation in the field of combating human trafficking. *Scientific Bulletin of UzhNU Series: Law. Issue 53. Volume 2*. Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/30927>

- Kraevska O. (2015) International experience of combating the global problem of human trafficking. *Visnyk of Lviv University. Series: International relations*. Issue 37(3). 82–89. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2015_37%283%29_12
- Pasechnyk O. (2019) Standards of the World Health Organization in the field of transplantation of organs and/or cells and tissues. *Law and Society*. 189–193. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/5_2019/part_2/32.pdf
- Interpol database – reliable cooperation of Ukrainian and foreign law enforcement officers Administration of the State Border Service of Ukraine, (April 14, 2018) Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/baza-danih-interpolu-nadijne-spivrobotnictvo-ukrayinskih-ta-inozemnih-pravoohoronciv>
- Buresh, I. V. (2012) Analysis of international agreements in the field of combating human trafficking. *Public Administration: Improvement and Development* 11 Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=548>
- OPTN: Organ Procurement and Transplantation Network – OPTN Health Resources and Services Administration (.gov) Retrieved from: <https://optn.transplant.hrsa.gov/>
- UNOS. United Network for Organ Sharing Retrieved from: <https://unos.org/>
- Eurotransplant. Eurotransplant. Retrieved from: <https://www.eurotransplant.org/>
- Dalal Aparna R. (2015) Philosophy of organ donation: Review of ethical facets. *World journal of transplantation* 5.2: 44. Retrieved from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4478599/>

Анотація

Субот Н. І. Міжнародний досвід протидії контрабанді трансплантаційних органів та інших анатомічних матеріалів людини. – Стаття.

Контрабанда трансплантаційних органів та анатомічних матеріалів людини представляє собою гостру проблему сучасності, яка створює серйозні загрози громадському здоров'ю та етиці. Для успішної протидії цій складній формі транснаціональної злочинності важливо розуміти її природу та джерела. У нашій статті розглянуто різні аспекти цієї проблеми, зокрема її вплив на суспільство та здоров'я людей.

Виявлено, що загальна ефективність боротьби з контрабандою трансплантаційних органів та анатомічних матеріалів полягає в комплексному підході, що включає в себе як теоретичні, так і практичні аспекти. Важливою частиною цього процесу є співпраця наукової спільноти, міжнародних організацій та держав у створенні ефективних механізмів протидії цій загрозі та забезпеченні безпеки трансплантаційної медицини.

Досліджено три основні складові, які становлять основу міжнародної протидії транснаціональній злочинності у сфері трансплантації органів та анатомічних матеріалів людини. Перша складова – це наявність міжнародної нормативної бази, яка регулює процес трансплантації та протидії контрабанді. Друга складова – це активна міжнародна співпраця між країнами у розслідуванні та запобіганні цьому виду злочинності. Нарешті, третя складова – це проведення міжнародних превентивних заходів та освітніх кампаній, спрямованих на попередження контрабанди та підвищення свідомості громадськості щодо цієї проблеми.

Загальний висновок полягає в тому, що ефективна протидія контрабанді трансплантаційних органів та анатомічних матеріалів людини вимагає спільних зусиль наукової спільноти, міжнародних організацій та держав, а також врахування трьох основних складових – нормативної бази, співпраці та превентивних заходів на міжнародному рівні.

Ключові слова: міжнародна протидія контрабанді органів, контрабанда анатомічних матеріалів, торгівля органами.

Summary

Subot N. I. International experience in combating smuggling of transplant organs and other human anatomical materials. – Article.

Smuggling of transplant organs and human anatomical materials is an acute problem of our time, which poses serious threats to public health and ethics. To successfully combat this complex form of transnational crime, it is important to understand its nature and sources. Our article examines various aspects of this problem, including its impact on society and people's health.

It was found that the overall effectiveness of combating the smuggling of transplant organs and anatomical materials lies in a comprehensive approach that includes both theoretical and practical aspects. An important part of this process is the cooperation of the scientific community, international organizations and states in creating effective mechanisms to counter this threat and ensure the safety of transplant medicine.

Three main components, which form the basis of international counteraction to transnational crime in the field of transplantation of human organs and anatomical materials, have been studied. The first component

is the presence of an international regulatory framework that regulates the process of transplantation and combating smuggling. The second component is active international cooperation between countries in the investigation and prevention of this type of crime. Finally, the third component is the implementation of international preventive measures and educational campaigns aimed at preventing smuggling and raising public awareness of this problem.

The general conclusion is that effective countermeasures against smuggling of transplantation organs and human anatomical materials require joint efforts of the scientific community, international organizations and states, as well as consideration of three main components – regulatory framework, cooperation and preventive measures at the international level.

Key words: international prevention of organ smuggling, smuggling of anatomical materials, trade in organs.